

Nord Stream 2: Sophiina volba pro českou zahraniční politiku

Jonáš Syrovátka

Evropská komise 13. března 2017 oznámila, že se dohodla s ruskou státní společností Gazprom na nastavení pravidel dodávek plynu na území Evropské unie, a nyní běží sedmi týdenní lhůta, v níž se zákazníci Gazpromu a další zainteresované subjekty mohou k výsledkům jednání vyjádřit. Výsledkem jednání je mimo jiné možnost pokutovat společnost, pokud by se snažila uměle nastavit odlišné ceny plynu pro různé státy. Tuto strategii Gazprom doposud na evropském trhu používal, jelikož v případě některých států měl díky monopolu na dodávky plynu velmi silnou vyjednávací pozici, a proto si mohl diktovat i vyšší ceny. Na tyto praktiky reagovala Evropská komise již dříve, když v roce 2012 zahájila antimonopolní vyšetřování společnosti. Jeho výsledkem bylo v roce 2015 zjištění, že pravidla byla skutečně porušována.¹ Uzavření zmíněné dohody s Gazpromem bylo motivováno právě závěry tohoto vyšetřování. Země střední a východní Evropy navíc dlouhodobě upozorňují na to, že ruský stát může využívat své dominantní postavení na evropském trhu s plynem i jako politický nástroj.²

Tyto obavy posiluje připravovaný projekt Nord Stream 2, jehož cílem je rozšíření potrubí dodávajícího plyn z Ruska přes Baltské moře do Německa na dvojnásobek současné kapacity. Rozšíření plynovodu, na němž Gazprom spolupracuje s německými společnostmi E.ON a BASF/Wintershall, rakouskou OMV, francouzskou ENGIE a britsko-nizozemskou Royal Dutch Shell, by snížilo závislost

---

¹ Ihned.cz; 20. 4. 2015 (dostupné online – <http://byznys.ihned.cz/c1-63892360-evropska-komise-obvini-rusky-plynarensky-gigant-gazprom-mel-porusovat-antimonopolni-pravidla>)

² Soukup, Ondřej; Ihned.cz; 16. 3. 2017 (dostupné online – <http://archiv.ihned.cz/c1-65660780-gazprom-ustupuje-evrope-ukrajinu-chce-ale-odriznout>)

na transportní trase vedoucí přes Ukrajinu, která je ruskou stranou vnímána jako nespolehlivá a zbytečně nákladná. Podle dřívějších prohlášení představitelé Gazpromu dokonce plánovali transport plynu přes Ukrajinu v roce 2019 úplně ukončit, avšak v současné době z tohoto stanoviska ustupují. Deklarace tohoto typu byly vnímány jako snaha o vytvoření nátlaku a testování reakcí ze strany evropských partnerů. Přestože realizace projektu, o němž se diskutuje již od roku 2015, byla ještě v listopadu minulého roku považována za nepřiliš pravděpodobnou³, zmíněná dohoda jej znovu vrací do hry. Evropská komise údajně plánuje výstavbu plynovodu podpořit, ačkoliv zatím nedošlo k žádnému oficiálnímu vyjádření. Její rozhodnutí by mohlo být oznámeno na podzim, zřejmě krátce po německých parlamentních volbách.⁴

Státy střední a východní Evropy proti Nord Streamu 2 protestují již od zveřejnění jeho plánované výstavby. Ministři Estonska, Litvy, Lotyšska, Maďarska, Polska, Rumunska a Slovenska odpovědní za energetiku v dopise z konce listopadu 2015 adresovanému Maroši Šefčovičovi, místopředsedovi Evropské komise odpovědnému za budování energetické unie, upozorňovali na bezpečnostní rizika tohoto projektu. Česká vláda připojení na žádost Slovenska projednávala na svém zasedání, ale nakonec se k apelu (údajně kvůli odporu ministrů hnutí ANO) nepřipojila.⁵ Český premiér Bohuslav Sobotka naopak připojil svůj podpis k dopisu představitelů osmi zemí střední a východní Evropy zaslanému předsedovi Evropské komise Jeanu-Claudu Junckerovi v březnu 2016, v němž jsou taktéž vyjádřeny výhrady vůči Nord Streamu 2.⁶ Podle tehdejšího ministra průmyslu a obchodu Jan Mládka tak

---

³ ČTK; 26. 10. 2016 (Dostupné online – <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/gazprom-podle-vseho-zvazuje-zruseni-projektu-nord-stream-2/1408929>)

⁴ Valero, Jorge; EUROACTIV.com; 14. 3. 2017 (Dostupné online – <http://www.euractiv.com/section/energy/news/eu-commission-leaning-towards-nord-stream-2-approval/>)

⁵ Euroactiv.cz; 1. 12. 2015 (Dostupné online – <http://euractiv.cz/clanky/energetika/vlada-dnes-rozhodne-zda-podpori-protest-stredni-evropy-proti-nord-streamu-2-013034/>)

⁶ Sytas, Andrius; Reuters.com; 16. 3. 2016 (Dostupné online – <http://uk.reuters.com/article/uk-eu-energy-nordstream-idUKKCNOWI1YV>)

českou podporu získala až „měkkí verze“ dokumentu.⁷ Pasivní postoj, který Česká republika při debatě o Nord Streamu 2 zaujala, je dán tím, že se nachází v jiné pozici než její partneři ze střední a východní Evropy. Jejich jednoznačná kritika Nord Streamu 2 má jak politické, tak ekonomické motivy – Slovensko by mohlo při zastavení tranzitu plynu přes Ukrajinu přijít o 400 milionů euro ročně, které nyní získává na tranzitních poplatcích⁸, a Polsko se obává, že ruský plyn bude představovat konkurenci pro jeho export uhlí.

Odlíšná pozice české vlády vychází z několika faktorů. Zaprvé Česká republika disponuje robustním přepravním systémem napojeným na německý trh a rozvinutými podzemními zásobníky zemního plynu, čímž se relativně efektivně snižuje přímá závislost na dodávkách plynu přes Ukrajinu. K tomuto stavu přispěla i plynová krize na Ukrajině v roce 2009, díky které se energetická bezpečnost stala pro českou vládu jedním z prioritních témat. Zadruhé by pokles objemu plynu přepravovaného přes Ukrajinu mohl díky vybudování Nord Streamu 2 znamenat posílení pozice České republiky jako tranzitní země, přes kterou by plyn mohl směřovat nejen na jih (do Rakouska a Bavorska), ale nově také na východ (na Slovensko). Společnost Net4Gas, spravující místní plynovou soustavu, by díky tomu mohla na tranzitních poplatcích inkasovat odhadem půl miliardy dolarů ročně.⁹ Zatřetí je pro Českou republiku důležité zajistit si nové tranzitní kontrakty – ty současné vyprší mezi lety 2019 a 2022. Úbytek přepravovaného plynu z Ukrajiny by se totiž projevil do sníženého využití přepravního systému a náklady s tímto nově vzniklým vývojem by následně znamenalo výrazné zvýšení cen plynu pro domácí spotřebitele. V roce 2015 čeští spotřebitelé odebírali pouze 7,6 bcm z ročně

---

⁷ PRIME (Business News Agency); 22. 3. 2016 (Dostupné online – http://www.1prime.biz/news/archive/_Czech_Republic_says_signs_mild_version_of_anti-Nord_Stream-2_letter/0/%7BB7E6EC56-CE85-4FEA-8235-E7D8AB8C784C%7D.uif)

⁸ Euroactiv.cz; 7. 1. 2016 (Dostupné online – <http://euractiv.cz/clanky/energetika/mladek-nord-stream-by-se-mohl-rozsirit-kdyby-padla-dohoda-o-zachovani-tranzitu-pres-ukrajinu-013090/>)

⁹ Tramba, David; Dotyk.cz; 18. 7. 2016 (Dostupné online – <http://www.dotyk.cz/byznys/cesko-vydela-na-posileni-plynovodu-nord-stream-miliardy-20160718.html>)

přepřavovaných 49,5 bcm plynu, zbytek byl vyvážen do jiných zemí.¹⁰ Nord Stream 2 by vyjednávání o těchto kontraktech usnadnil, jelikož by došlo ke zvýšení objemu plynu dopravovaného ze severu na jih Evropy.

Podpora Nord Streamu 2 však představuje pro Českou republiku i potenciální riziko. Mohla by totiž poškodit vztahy s Visegrádskými státy, které mají k projektu silné výhrady. Zároveň by vyslala negativní signál směrem k ukrajinské vládě, které pozice klíčové tranzitní země na západní trhy zajišťuje výhodnou vyjednávací pozici vůči asertivnímu Rusku. Tohoto faktu jsou si čeští představitelé vědomi – i exministr Mládek podmínil podporu Nord Stream 2 zachováním (byť omezených) transportů plynu přes Ukrajinu.¹¹ Současná vláda se tak zřejmě řídí heslem – větší množství plynovodů povede ke spolehlivějšímu zajištění energetické bezpečnosti.

Vzniklá situace tak Českou republiku staví do velmi nepříjemné pozice. Buď Nord Stream 2 podpoří a bude riskovat určitou ztrátu důvěry svých partnerů z Visegrádských zemí, anebo se proti němu postaví a ohrozí možné budoucí ekonomické zisky, nízké ceny plynu pro domácí spotřebitele a vztahy s Německem. Vláda se navíc bude muset zřejmě rozhodnout na podzim – tedy krátce před či po parlamentních volbách. Lze se tedy obávat, že rozhodnutí ohledně konečného postoje v záležitosti, která významně ovlivní podobu evropského trhu s plynem, zastihne českou politickou reprezentaci do značné míry nepřipravenou.

Text je druhým ze série příspěvků, které vznikly v rámci projektu „The development of economic relations between the Visegrad countries and Russia: Before and after Ukraine“ podpořeného Mezinárodním visegrádským fondem.

---

¹⁰ Surmanová, Kateřina; Česká pozice; 18. 10. 2016 (Dostupné online – http://ceskapozice.lidovky.cz/cesko-prohrava-geopoliticky-boj-o-trasy-novych-plynovodu-p38-/tema.aspx?c=A161014_151245_pozice-tema_lube)

¹¹ Euroactiv.cz; 7. 1. 2016 (Dostupné online – <http://euractiv.cz/clanky/energetika/mladek-nord-stream-by-se-mohl-rozsirit-kdyby-padla-dohoda-o-zachovani-tranzitu-pres-ukrajinu-013090/>)